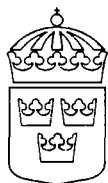

Socialutskottets yttrande

1992/93:SoU3y

Dimensioneringen av läkarutbildningen i Umeå

1992/93
SoU3y

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1992/93:169 Högre utbildning för ökad kompetens, avsnitt 4.4 (s. 50–51), hemställan 7 delvis (s. 62), såvitt avser dimensioneringen av läkarutbildningen i Umeå jämte motionerna 1992/93:Ub35 (-), 1992/93:Ub82 (s, kds, v) och 1992/93:Ub701 (s).

Socialutskottet

Proposition 1992/93:169

I propositionen (hemställanpunkten 7) bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts om den långsiktiga inriktningen av utbildningen vid universitet och högskolor (avsnitt 4).

I propositionen anförts följande:

Antalet nybörjarplatser på läkarutbildningen har sedan 1990 ökat från 855 till 925 innevarande budgetår. Frågan om en ytterligare ökning vid Universitetet i Umeå har aktualiserats av bl.a. samverkansnämnden för de fyra nordligaste landstingen mot bakgrund av svårigheterna att rekrytera läkare till stora delar av Norrlands inland.

Behovet av en eventuell ökning av läkarutbildningen måste bedömas mot en långsiktig prognos över tillgång och efterfrågan på läkararbetskraft i olika delar av landet. Samtidigt som läkartjänster är vakanta i Norrlands inland har ett visst överskott av läkare börjat skönjas främst i storstadsregionerna.

Jag har erfarit att statsrådet Könberg har för avsikt att låta utarbета en långsiktig prognos i sådan tid att hänsyn till denna kan tas i nästa års budgetproposition. Jag är därför inte nu beredd att föreslå en ökning av läkarutbildningen vid Universitetet i Umeå.

Med det nya systemet för resurstilldelning till universiteten och högskolorna som jag har redogjort för tidigare kommer dimensioneringsstyrningen från statsmakterna att uttryckas i termer av antal avlagda examina. När det gäller läkarexamen anser jag att en ökning av antalet avlagda examina bör kunna ske inom ramen för befintliga medel.

Den genomströmning som nu redovisas från högskolorna är i genomsnitt 80 % av dem som antagits. Jag har i de uppdrag som nu ges till universitet och högskolor med läkarutbildning räknat med en

examensfrekvens på i genomsnitt 88 %. En sådan förbättrad examensfrekvens bör naturligtvis vara möjlig att uppnå också för läkarutbildningen i Umeå.

1992/93:SoU3y

Motioner

I motion Ub82 av Monica Öhman m.fl. (s, kds, v) hemställs om ett tillkännagivande om att inom ramen för utökningen av antalet intagningsplatser vid universitet och högskolor under perioden 1993/94—1995/96 antalet årsplatser vid läkarlinjen i Umeå utökas med 50 fr.o.m. vårterminen 1994. Liknande yrkanden finns i motionerna Ub701 av Monica Öhman m.fl. (s) och Ub35 av John Andersson (-).

Det viktigaste skälet till utökningen är enligt motionerna de kraftigt ökade pensionsavgångarna från början av 2000-talet. I Norrbotten t.ex. har man räknat ut att 60 % av den nuvarande kåren av specialister och allmänläkare pensioneras mellan åren 2005 och 2015.

Skrivelser i ärendet

Samverkansnämnden i Norra sjukvårdsregionen har i en skrivelse till socialutskottet den 16 mars 1993 utvecklat motiven för en utökning av läkarutbildningen i Umeå med 50 platser. Huvudmotiven är sammanfattningsvis följande.

1. Klara den långsiktiga läkarförsörjningen och de stora pensionsavgångarna i Norrland en bit in på 2000-talet.
2. Läkarutbildningen i Norrland har avgörande betydelse för att få de utbildade läkarna att stanna kvar i regionen.
3. Den föreslagna utökningen med 50 platser genomförs enligt en särskild Norrlandsmodell med huvuddelen av den kliniska utbildningen ute i regionen.

Vidare framhålls bl.a. följande:

Med utgångspunkt från Läkarförbundets prognoser, underlag från Socialstyrelsen samt egna bedömningar gjordes 1991 en prognos över läkarutvecklingen i norra sjukvårdsregionen. Oavsett om behovet av nya läkare blir något lägre än vad Läkarförbundet och landstingen antog 1991 pekar prognosen mot ett underskott på läkare i Norrland under hela 90-talet. Särskilt drabbar det tjänster som allmänläkare i glesbygdsdistrikten och tjänster inom psykiatri, långvård och service-specialiteter.

Genom hemtagning av högspecialiserad vård från andra regioner, t.ex. hjärtsjukvård, benmärgrtransplantationer m.m. till Universitetssjukhuset i Umeå och nya metoder för specialistvård vid länssjukhusen i regionen, utökas antalet läkartjänster vid sjukhusen. Till detta kommer förstärkningar av antalet allmänläkare för att klara husläkar/familjeläkarreformen.

Det allvarligaste är dock att läkarkåren i såväl Norrland som i landet som helhet kommer att minska en bit in på 2000-talet på grund av de stora pensionsavgångarna. Enligt samstämmiga prognoser minskar den totala läkarkåren i landet från knappt 30 000 år 2005 till knappt

28 000 år 2020. Som exempel kan nämnas att man inom Norrbottens läns landsting räknat fram att 60 % av den nuvarande kåren av specialister och allmänläkare pensioneras mellan åren 2005 och 2015.

Med nuvarande intag av 120 studerande till Umeå och en examinationsfrekvens på 82 % enligt senaste statistik, utexamineras bara drygt 100 nya läkare per år i norra regionen. Ytterligare minst 40 läkare per år skulle behöva utexamineras för att klara Norrlandslänens behov av nya AT-läkare. Detta motsvarar tämligen väl den begärda utökningen med 50 årsplatser.

Efter en särskild utredning, som gjorts i samarbete mellan Umeå universitet och Samverkansnämnden för norra sjukvårdsregionen, har ett förslag utformats för hur utökningen skall genomföras.

Sveriges Läkarförbund har i en skrivelse till bl.a. socialutskottet den 11 februari 1993 framhållit att den långsiktiga läkarförsörjningen är i fara. Över 600 läkare är i dag arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sverige har i dag ca 25 000 läkare i yrkesverksam ålder. För att behålla detta antal krävs varje år en nyrekrytering av ca 800 läkare. Under år 1992 utannonserades i *Läkartidningen* endast 630 underläkartjänster för specialistutbildning. Underhandsuppgifter till förbundet pekar mot att landstingen av ekonomiska skäl under kommande år kommer att vara mycket restriktiva med att tillsätta nya ST-tjänster (specialiseringstjänster).

I en skrivelse till utbildningsutskottet den 16 mars 1993 framför *förbundet* att antalet platser i läkarutbildningen inte bör öka. Med nuvarande utbildningsvolym (925 utbildningsplatser vid medicinsk fakultet) plus tillskott av utländska läkare i form av flyktingar och anknytningsfall (150–200 per år) stiger läkarantalet till ca 31 500 år 2010. Därefter minskar antalet på grund av pensionsavgångar till nivån ca 29 500, dvs. betydligt över dagens läkarantal. Det är enligt förbundet av stor vikt att läkarutbildningens volym är så väl anpassad som möjligt till arbetsmarknadens efterfrågan.

Tidigare behandling

Socialutskottet (1991/92:SoU3y) behandlade våren 1992 samma fråga som nu är aktuell i ett yttrande till utbildningsutskottet över ett antal motioner. Utskottet anförde:

Utskottet anser att den nuvarande läkarbristen i norra sjukvårdsregionen är oacceptabel. Enligt Samverkansnämnden var 15 % av de inrättade specialist- och allmänläkartjänsterna vakanta hösten 1991. De särskilda rekryteringssatsningar som hittills prövats har inte givit önskat resultat. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en utökning av platserna på läkarutbildningen i Umeå skulle kunna på ett avgörande sätt förbättra läkarförsörjningen i regionen. Undersökningar visar att merparten av de läkare som utbildats i Umeå stannar kvar och tjänstgör i något Norrlandslän efter examen. Motsvarande erfarenheter har man i Norge av utbildningen i Tromsø.

En utökning av grundutbildningen av läkare i Umeå måste därför enligt utskottet ges hög prioritet. Utbyggnaden bör naturligtvis ske i den takt som det finns praktiska förutsättningar för.

Utskottet föreslog att vad utskottet med anledning av de då aktuella motionerna anfört om en ökad läkarutbildning i Umeå av riksdagen borde ges regeringen till känna.

Utbildningsutskottet (1991/92:UbU14) anförde bl.a. följande:

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 78) aviserat sin avsikt att återkomma till frågan om den fortsatta dimensioneringen av högskolan under återstoden av 1990-talet i samband med budgetförslaget för nästa treårsperiod, dvs. perioden 1993/94—1995/96.

Ett av syftena med treårsplanering av högskolans verksamhet är enligt utskottets mening att behov av skilda slag skall kunna bedömas i ett sammanhang och då underkastas en fördjupad prövning av riksdagen. Utskottet anser det därför inte lämpligt att riksdagen föregriper regeringens aviserade proposition med treårsbudget för perioden 1993/94—1995/96 genom konkreta ställningstaganden nu om utbyggnad av vissa utbildningar eller vissa högskoleenheter. Utskottet utgår emellertid från att regeringen i sin beredning beaktar både arbetsmarknadens behov av tillräcklig tillgång på personal med viss utbildning i landets olika delar och samhällets behov av en högskoleutbildning av hög kvalitet och gör de avvägningar som behövs med hänsyn bl.a. till de ekonomiska resurser som finns.

Utbildningsutskottet föreslog att riksdagen skulle avslå de aktuella motionerna. Även när det gällde budgetåret 1992/93 avstyrkte utskottet den aktuella motionen. Riksdagen följde utbildningsutskottet.

Utskottets överväganden

Utskottet anser att läkarbristen i norra sjukvårdsregionen är oacceptabel. De särskilda rekryteringssatsningar som hittills prövats har inte givit önskat resultat. Läkartillgången i Norrland kan vidare en bit in på 2000-talet förväntas minska på grund av stora pensionsavgångar. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att en utökning av platserna på läkarutbildningen i Umeå på ett avgörande sätt skulle kunna förbättra läkarförsörjningen i regionen. Undersökningar visar, som tidigare framhållits, att merparten av de läkare som utbildats i Umeå stannar kvar och tjänstgör i något Norrlandslän efter examen.

Utskottet anser att riksdagen nu bör fatta beslut om en utökning av grundutbildningen av läkare i Umeå med 50 årsplatser under år 1994. Detta bör ske genom en omfördelning inom totalramen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av propositionen i denna del och motionerna 1992/93:Ub35 (-), 1992/93:Ub82 (s, kds, v) och 1992/93:Ub701 (s) om en ökad läkarutbildning i Umeå bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna.

Stockholm den 15 april 1993

På socialutskottets vägnar

Bo Holmberg

I beslutet har deltagit: Bo Holmberg (s), Sten Svensson (m), Göte Jonsson (m), Ulla Orring (fp), Ingrid Andersson (s), Rosa Östh (c), Rinaldo Karlsson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Jan Andersson (s), Jerzy Einhorn (kds), Leif Bergdahl (nyd), Maj-Inger Klingvall (s), Leif Carlson (m) och Hans Karlsson (s).

1992/93:SoU3y

